

ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΜΝΗΜΕΙΩΝ

Ο αρχαιολογικός χώρος δεν αποτελεί μεμονωμένο μνημείο, αλλά υλικό και νοηματικό φορέα ενός ευρύτερου χωρικού και πολιτισμικού περιβάλλοντος.

Η σχέση των μνημείων με την καθημερινή ζωή είναι, επομένως, καθοριστική, ώστε ο αρχαιολογικός χώρος να μην αποτελέσει ένα απομεινάρι του παρελθόντος που εξαιρείται από το σύγχρονο περιβάλλον. Οι αρχαιολογικοί χώροι θα πρέπει να θεωρούνται ως ζωντανοί χώροι αναφοράς όχι μόνο στη συλλογική μνήμη των κατοίκων, αλλά και στην καθημερινή τους ζωή.

Στο πλαίσιο αυτό, η ανάδειξη των μνημείων θεωρείται στη σύγχρονη αρχαιολογία ως «εμπράγματα δημοσίευση», με την έννοια ότι τα μνημεία μεταδίδουν το μήνυμά τους, όχι μόνο στους ειδικούς, αλλά και στο ευρύτερο κοινό.

Τα στάδια ανάδειξης των μνημειακών καταλοίπων είναι τα ακόλουθα:

Αναλημματικός τοίχος στο Ασκληπιείο της Επιδαύρου. Με ανακούφιση από τα χώματα πίσω του και ειδικό μηχανισμό ώθησης αποκαταστάθηκε στην κατακόρυφο η επικίνδυνη κλίση του, ενώ μικρές συμπληρώσεις σφράγισαν το διαλυόμενο πάνω μέρος του. Μετά την αποκατάσταση το κενό πίσω έκλεισε με συρματοκιβώτια, που δεν ασκούν ωθήσεις.

- A) Συντήρηση των μνημείων
- B) Αποκατάσταση και αναστήλωση
- Γ) Διαμόρφωση του αρχαιολογικού χώρου
- Δ) Ανάδειξη του μνημειακού συνόλου
- Ε) Διατήρηση του διαμορφωμένου αρχαιολογικού χώρου

A. Συντήρηση μνημείων

Η μακροπρόθεσμη συντήρηση των μνημείων πρέπει να είναι διαρκής

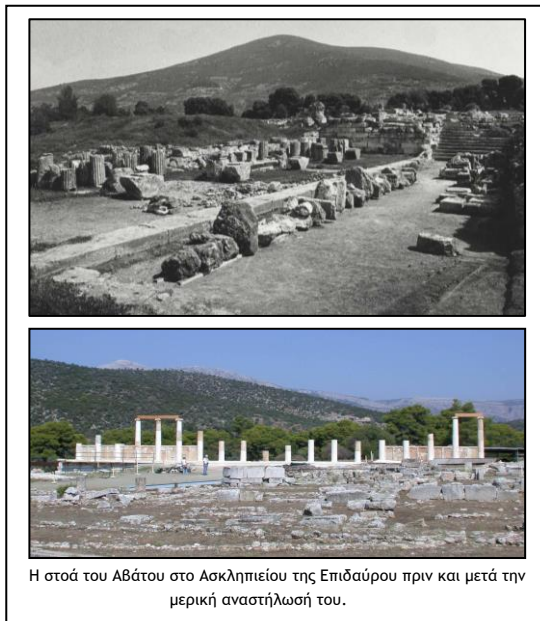
Συντήρηση τοίχου στο θέατρο της αρχαίας Επιδαύρου

και να περιλαμβάνει τη στερέωση του μνημειακού υλικού, αλλά και την αποκατάστασή του (λ.χ. τη μερική συμπλήρωσή του για στατικούς, προστατευτικούς και διδακτικούς λόγους, πιθανώς δε την αναστήλωσή του και τη διαμόρφωση του αρχαιολογικού χώρου). Επιπροσθέτως,

πρέπει να γίνεται πρόβλεψη για στέγαστρα και κτίρια προστασίας, για την κίνηση των επισκεπτών και την αντιμετώπιση των ομβρίων υδάτων και της βλάστησης.

B. Αποκατάσταση και αναστήλωση

Η αποκατάσταση ενός μνημειακού καταλοίπου μπορεί να περιορίζεται στη στερέωση-συντήρησή του, δηλαδή σε περιορισμένες συμπληρώσεις,

Η στοά του Αβάτου στο Ασκληπιείο της Επιδαύρου πριν και μετά την μερική αναστήλωσή του.

προκειμένου να ενισχυθεί και να γίνει αναγνωρίσιμο. Υπάρχει, ωστόσο, η περίπτωση της μερικής ή ολικής αποκατάστασης της μορφής του μνημείου. Όταν η αποκατάσταση προχωρεί στην ανωδομή, μιλούμε για **αναστήλωση**. Στην έννοια της αναστήλωσης δεν περιλαμβάνεται η ανακατασκευή (έντονη υπεροχή νέου υλικού).

Οι ισχύουσες αρχές για τη συντήρηση, αποκατάσταση και αναστήλωση των μνημείων είναι διατυπωμένες στον Χάρτη των Αθηνών (1931) και κυρίως στον Χάρτη της

Βενετίας (1964). Αναφορικά με την αναστήλωση στον ελληνικό χώρο, κάποιες από τις βασικές αρχές που προβλέπονται είναι οι ακόλουθες:

1. Εξαντλητική έρευνα και τεκμηρίωση του υλικού, της μορφής και της ιστορίας του μνημείου και προσπάθεια διατήρησης των φάσεών της κατά την αποκατάσταση.
2. Συντηρητική χρήση συμπληρώσεων (ισορροπημένη αναλογία του αρχαίου με το προστιθέμενο νέο υλικό).
3. Ανάπτυξη της αναστήλωσης μόνο όταν είναι απόλυτα τεκμηριωμένη.
4. Έρευνα για την εξεύρεση του απαιτούμενου νέου υλικού για τις συμπληρώσεις (το νέο υλικό πρέπει να έχει μορφή και ιδιότητες συμβατές με το αρχαίο υλικό, λ.χ. φυσικός λίθος από συγγενή λατομεία).
5. Μέγιστη δυνατή επανατοποθέτηση των διασκορπισμένων αρχιτεκτονικών μελών στις ακριβείς ή ομόλογες θέσεις.
6. Διακριτική διάκριση του νέου υλικού στο μνημείο.

Γ. Διαμόρφωση του περιβάλλοντος αρχαιολογικού χώρου

Στην περίπτωση των αρχαιολογικών χώρων, πέραν της αποκατάστασης και αναστήλωσης των σημαντικότερων μνημείων τους, πρέπει να πραγματοποιείται συνολική

διαμόρφωση του χώρου με ηπιότερες ενέργειες, προκειμένου να καθίσταται το μνημειακό σύνολο λειτουργικό για την επίσκεψη και την κατανόησή του από το κοινό. Κάποιες από αυτές τις

πρακτικές είναι η διευθέτηση των ερειπίων με ήπιες επεμβάσεις (λ.χ. καθαρισμοί, συντήρηση, αποψιλώσεις, οριοθέτηση και περίφραξη, δημιουργία προστατευτικών ζωνών).

Δ. Ανάδειξη του μνημειακού συνόλου

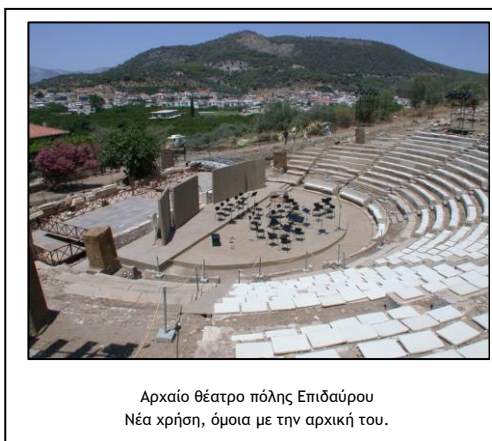
Με τη συντήρηση, την αποκατάσταση, την αναστήλωση και τη

διαμόρφωση, τα μνημεία και οι μνημειακοί χώροι αποκτούν μορφή και λειτουργικότητα, καθίστανται, επομένως, προσιτά και πολιτιστικά ωφέλιμα στο ευρύ κοινό. Η ανάδειξή τους συμπληρώνεται και με άλλες ενέργειες, όπως:

1. Τη δημιουργία φυλακίων, εκδοτηρίων, πωλητηρίων πληροφοριακού υλικού και κτιρίων εξυπηρέτησης του κοινού.
2. Την κατασκευή διαδρόμων επισκεπτών και την τοποθέτηση πλούσιου εποπτικού υλικού (πινακίδες και σταθμοί πληροφόρησης).
3. Τη δημιουργία τοπικού μουσείου, όπου αυτό κρίνεται απαραίτητο, για την συμπλήρωση της αντίληψης της αρχαίας μορφής και λειτουργίας του χώρου.
4. Την πρόβλεψη χώρων στάθμευσης οχημάτων και την τοποθέτηση οδικών πινακίδων.
5. Την εξασφάλιση διαρκούς καθαριότητας και διοίκησης του χώρου.

Ωστόσο, οι ενέργειες εκείνες που αφορούν σε νέες κατασκευές (κτίρια εξυπηρέτησης κοινού, μουσεία κλπ.) πρέπει να σχεδιάζονται και να

εκτελούνται με πολλή προσοχή, ώστε να είναι όσο το δυνατόν διακριτικότερες και να μην επιβαρύνουν το περιβάλλον των μνημείων.

Μια ειδική ενέργεια ανάδειξης που εφαρμόζεται σε εξαιρετικές περιπτώσεις αφορά στην **απόδοση**

νέας χρήσης σε μνημείο. Αυτό συμβαίνει, όταν η διατήρηση του μνημείου είναι τόσο καλή, ώστε να μπορεί αυτό να εξυπηρετήσει την αρχική του χρήση (π.χ. αρχαία θέατρα και στάδια, χριστιανικοί ναοί) ή προσφέρεται

για άλλη ήπια ή αρμόζουσα νέα χρήση (λ.χ. χρήσεις νεοκλασικών, πολιτιστικές εκδηλώσεις σε αρχαιολογικούς χώρους κ.ά.) Στις περιπτώσεις αυτές πρέπει να γίνονται απολύτως σεβαστοί οι περιορισμοί που επιβάλλονται για την προστασία των μνημείων από τη σύγχρονη δραστηριότητα.

Ε. Διατήρηση του διαμορφωμένου αρχαιολογικού χώρου

Επιδιόρθωση αναστηλωμένης
παραστάδας του αρχαίου ναού στο
Γύρουλα Νάξου μετά από πτώση του
σε ακραία καιρικά φαινόμενα το 2003

Οι χώροι οι οποίοι αναδεικνύονται και αποδίδονται στο κοινό, χρειάζονται την διαρκή φροντίδα των συντηρημένων μνημείων και του διαμορφωμένου χώρου. Εάν αυτή εκλείψει, τότε απαξιώνονται τα μνημεία και ακυρώνεται η όποια προσπάθεια ανάδειξής τους.